

JEROEN GOUDEAU EN AGNES VAN DER LINDEN (RED.)

JAN STUYT (1868-1934). EEN BEGENADIGD EN DIENEND ARCHITECT

Stichting Nijmeegse Kunsthistorische Studies, Nijmegen 2011, 237 p., ill. in zwartwit en kleur, ISBN 978 94 91226 01 4, € 29,95.

Een tweetal universitaire scripties vormde in 2011 de aanleiding tot een breder opgezette studie naar het werk van Jan Stuyt. De hernieuwde belangstelling voor deze architect leidde tot een symposium, een reizende tentoonstelling en enkele publicaties, waaronder het hier gerecenseerde boek, tevens het achttiende deel uit de langlopende reeks van de Stichting Nijmeegse Kunsthistorische Studies. Deze stichting is verbonden aan de opleiding Kunstgeschiedenis van de Radboud Universiteit en heeft als doel het publiceren van onderzoeksresultaten van medewerkers en studenten. De teksten van dit boek zijn ook alle geschreven door docenten en studenten van de Nijmeegse universiteit. Hoewel de titel wellicht anders doet vermoeden, betreft het hier geen complete monografie over de architect, maar een bundel van zes artikelen en enkele overzichtslijsten van Stuyts oeuvre. Het oogmerk van de publicatie is in de eerste plaats de hernieuwde aandacht voor de architect van een stabiel documentair fundament te voorzien, zo schrijven de redacteurs in de inleiding. Het is een bundeling van onderzoeksresultaten waarin een aantal minder belichte facetten van Stuyts werk voor het voetlicht komen. Geniet Jan Stuyt vooral bekendheid als kerkenbouwer, nu komen onder andere zijn plaats in de architectuurgeschiedenis, de boeken die hij publiceerde en zijn villaontwerpen aan bod.

Het boek opent met twee meer algemene bijdragen. Jeroen Goudeau en Agnes van der Linden starten met een overzicht van het leven en werk van Stuyt, met aandacht voor onder meer zijn levensloop, gebouwde werken, stedenbouwkundige activiteiten, lidmaatschap van verenigingen en redacties, prijsvraagdeelnames en zijn plaats onder vakgenoten. Het tweede artikel is van Kees van der Ploeg, die duidelijk voortborduurde op polemische publicaties van Van der Woud, zoals bijvoorbeeld *Sterrenstof* uit 2008. Van der Ploeg bespreekt de marginale plaats die Stuyt inneemt in de Nederlandse architectuurgeschiedenis, in tegenstelling tot een tijdgenoot als Berlage. Stuyt is in de vergeetelheid geraakt, maar Van der Ploeg toont hoe modern

hij in constructief opzicht was, moderner bijvoorbeeld dan Berlage in zijn iconische Beurs.

De volgende bijdragen richten zich specifiek op het gebouwde werk van Stuyt. Hoewel hij, zoals eerder opgemerkt, toch vooral bekendheid geniet als kerkenbouwer, is hij ook de ontwerper van vele woningen voor welgestelden. Agnes van der Linden maakte een catalogus van zijn villa's en herenhuizen en presenteert deze in chronologische volgorde. Naast het exterieur behandelt zij een aantal andere aspecten, waaronder het interieur, de locaties, de opdrachtgevers en de toegepaste stijlen. Aansluitend gaat Andreas Caspers zeer uitvoerig in op een grootschalig, wel weer religieus project: het bij Nijmegen gelegen devotiepark waarin de heilige plaatsen uit het evangelie worden verbeeld, dat vanaf 1911 in opdracht van de Heilige Land Stichting werd aangelegd. De tekst richt zich alleen op de eerste drie gebouwen die voor het park werden neergezet, de kerk, de pastorie en een klooster. Het ontwerpproces zou ruim twee jaar duren, onder meer door de ongemakkelijke samenwerking tussen Stuyt en de twee andere architecten die bij het proces betrokken waren. Aan de hand van de briefwisselingen tussen de architecten en de opdrachtgever en de bewaard gebleven ontwerptekeningen reconstrueert de auteur het verloop van het ontwerpproces en toont hij hoe de ontwerpen in verschillende fases tot stand kwamen en welke wijzigingen telkens werden aangebracht, een interessante casus van de vroeg twintigste-eeuwse ontwerppraktijk. Wel zal het artikel door het hoge detailniveau van de beschrijvingen van de verschillende – ook de niet gerealiseerde – ontwerpen slechts een klein publiek boeien. Dit geldt in zekere mate ook voor de bijdrage van Kees Veelenturf over één van Stuyts grootste projecten, het kleinseminarie Hageveld in Heemstede. Veelenturf beschrijft onder andere de ordening van de plattegrond, het exterieur, het interieur en het materiaalgebruik. De tekst behandelt het hele gebouw en is daardoor een enigszins eentonige opsomming van ruimten geworden.

Een jaar voor zijn dood publiceerde Stuyt het boek

Bouwkundige Compositie, waarin hij zijn ontwerptheoretische ideeën verwoordt. Dit boek is het onderwerp van de laatste bijdrage, opnieuw van Jeroen Goudeau. Hij bespreekt in het eerste deel de opzet en inhoud van het boek. Stuyt wijdt zijn meest omvangrijke hoofdstuk aan maatverhoudingen en ontwerpschema's en geeft enkele mogelijkheden om een grondplan te ontwerpen, zonder directe verwijzingen naar zijn eigen werk. Goudeau stelt dus de relevante vraag of Stuyts theoretische bespiegelingen een relatie met de praktijk hebben. In het tweede deel zoekt de auteur een antwoord op deze vraag. Van een drietal werken van Stuyt reconstrueert hij de compositieschema's van de plattegronden. Zo maakt hij aannemelijk dat Stuyt vanuit een hexagram het plan van de Cenakelkerk op de Heilige Landstichting ontwierp. In zijn boek beschrijft Stuyt deze methode, die hij ontleende aan het werk van de Tsjech Odilo Wolff. Twee andere reconstructies tonen eveneens de toepassing van het hexagram, maar meer nog de invloed van Borromini op deze plattegronden. Goudeau laat zien hoe de plattegronden van de kapel van Hageveld en die van de Engelbewaarderskerk in Lisse duidelijk zijn gebaseerd op die van respectievelijk de San Carlo alle Quattro Fontane en de Sant'Ivo alla Sapienza in Rome. Hoewel de verhandeling over Borromini's invloed zeer lezenswaardig is, komt deze kerk niet voor in Stuyts publicatie. De beantwoording van de opgeworpen vraag met enkel het bewijs van het gebruik van het hexagram is dan ook enigszins onbevredigend.

De bundel sluit af met een overzicht van het oeuvre van Stuyt. Dit overzicht is een aanzet tot een volledige

lijst van bouwwerken en een opsomming van zijn gepubliceerde ontwerpen, lezingen, tentoonstellingen en publicaties. Bovendien zijn uit Stuyts eigen publicatie *Jan Stuyt, architect* uit 1933, die een selectie van zijn werk toont, de afbeeldingen en bijschriften in hun oorspronkelijke volgorde overgenomen. Nog vermeld moet worden dat ook tussen de verschillende bijdragen telkens enkele pagina's opgenomen zijn met mooi fotomateriaal. Een klein puntje van kritiek hierbij is wel dat de samenhang tussen deze ongenummerde foto's en de teksten niet altijd even duidelijk is.

Afgezien van deze kantekening is het resultaat van deze bundeling beslist de moeite waard. De artikelen gaan in op de minder belichte aspecten van het werk van Jan Stuyt. De twee meer algemene daargelaten, behandelen de meeste artikelen daarmee echter ook kleine aspecten van het gebouwde of gepubliceerde werk van Stuyt, wat de bundel toch vooral geschikt lijkt te maken voor een bescheiden groep geïnteresseerden. Voor degenen die bekend zijn met het werk van Stuyt en zich hierin verder willen verdiepen is de bundel zeker interessant. Daarnaast zal hij lezers aanspreken die specifieke interesse hebben voor een van de behandelende onderwerpen, zoals de villabouw of het ontwerpproces. In de inleiding kondigde de redactie aan dat het niet de bedoeling was een uitputtende monografie te schrijven, maar om de hernieuwde aandacht voor Jan Stuyt met deze bundeling van onderzoeksresultaten degelijk te documenteren. In die opzet is de mooi verzorgde uitgave zeker geslaagd.

NIELS VAN NECK